

LEZERSREACTIE

Dr. J.Pb. Wolff stuurt ons de volgende reactie op het artikel 'Bilthoven in de hongerwinter' van Hans Vos in De Biltse Grift van september 2004:

- Ik herinner mij een meisje dat één klas boven mij op de Van Dijksschool zat. Zij heette Carla Kramer, en ik dacht toen (en eigenlijk nu nog) dat zij een dochter was van professor Kramer, die met zijn gezin boven Vlaer & Kol woonde. In het artikel is geen dochter Carla genoemd. De op de foto staande dochter lijkt wel op haar, maar Carla moet later dan in 1925 zijn geboren.
- Terecht zijn er enkele verduidelijkingen aan de aantekeningen in het dagboek toegevoegd. Deze aantekeningen zijn m.i. echter te summier. De meeste lezers hebben de Bezetting immers niet, danwel omdat zij toen nog te jong waren, niet bewust meegemaakt. Als aanvulling volgt hier enig commentaar.
- Aantek. d.d. 22, 23 en 26 okt. 1944: Van die kledinginzameling kan ik mij niets herinneren. In het dagboek wordt gesuggereerd dat deze inzameling vrijwillig was. Als dat inderdaad het geval zou zijn geweest, zou vrijwel niemand iets hebben ingeleverd. Wel was er later, in de winter, een verplichte inlevering van één deken per gezin. (Daarbij werd een zegeltje verstrekt dat op de voordeur moest worden geplakt. Bij huizen waar het zegeltje ontbrak, haalde de Feldgendarmerie alle dekens uit het huis.)
- Aantek. d.d. 16 jan. 1945: Deze is m.i. zeer merkwaardig. Waarom zou de dochter 'een verdachte brief' met daarin het persoonsbewijs en de stamkaart van haar broer hebben verstuurd? Dat waren onmisbare papieren, die men zeker niet per post verstuurde. De in die aantekening genoemde heer Kessler was in en na de oorlog inspecteur van de gemeentepolitie van De Bilt. Ik herinner mij dat hij wel eens bij ons thuis is geweest. De vraag „Bitte, was ist SD?“ is wel een zeer merkwaardige vraag. Voorts zie ik niet in, waarom de papieren van de zoon vervalst zouden zijn geweest.
- Aantek. d.d. 23 jan.: Deze heeft betrekking op het drama met de fotograaf De Wolf. Wij woonden toen in de Sweelincklaan op nr. 73. Mijn ouders waren bevriend met onze overburen, overste Van der Woude (tijdens de Bezetting in krijgsgevangenschap), diens (Duitse) vrouw en hun kinderen. In 1944/1945 hadden zij inkwartiering van twee

luitenants met hun oppassers. Met die oppassers, die geen nazi's waren, hadden wij vrij veel contact en één daarvan is toevallig betrokken geraakt bij het drama op de Soestdijkseweg-Noord 53 (nu 353). Hij fietste langs het huis en hoorde een schot (of schoten), en ging toen naar binnen, waar hij een (of twee) neergeschoten Duitse politieman(nen) aantrof. Zover mij bekend is, zijn de in de voortuin als represaille door de Duitsers geëxecuteerde Nederlanders geen toevallige voorbijgangers geweest, maar burgers (gijzelaars), die tezamen met de eerder gearresteerde fotograaf uit een Utrechtse gevangenis waren gehaald. De lijken liet men enige tijd ter plaatse in de sneeuw liggen en er stond een Nederlandse politieagent voor het hek. Ik ben er langs gefietst en heb het gezien. Zoals in noot 5 is aangegeven, was de werkelijkheid anders dan in het dagboek aangegeven. Deze zal bij de gemeente wel bekend zijn, zodat ik niet hoeft te geven, welke informatie wij destijds over deze zaak hebben gekregen. Mijn informatie over de rol van de tegenover ons ingekwartierde soldaat lijkt mij echter tot nu toe onbekend te zijn.

- Aantek. d.d. 7 april: Deze suggereert dat er op bepaalde tijden water uit de waterleiding kwam. Er was toen echter helemaal geen water uit de waterleiding. (Dat kwam doordat de brandstof ontbrak voor de pompen van de

watertoren.) Water moest worden gehaald bij de bij sommige inwoners in de tuin aanwezige pompen.

- Een tweede opmerking betreft de aantekening dat de Canadezen bij Zutphen "op fanatieke tegenstand van de Hitlerjugend stuitten". Hitlerjugend was er maar weinig in Nederland, want deze was in beginsel alleen voor Duitse jongens. Hitlerjugend is aan het eind van de oorlog incidenteel, na een korte opleiding, als Landsturm ingezet, zoals bij de verdediging van Berlijn tegen de Russen. Dat dit ook bij Zutphen het geval zou zijn geweest, komt mij zeer onwaarschijnlijk voor.
- Aantek. d.d. 27 april: Opvallend is dat deze berichten alle onjuist waren: Göring is niet afgetreden, maar door Hitler afgezet, Goebbels was met Hitler in de bunker onder de Rijkskanselarij, en Streicher is in Neurenberg terecht. Dergelijke onjuiste berichten kwamen in die tijd veel voor.